

KAPİTALİZM KELİMESİNİN TARİHİ

"Kapitalizm" kelimesinin doğuşu

"**Kapital**", "**sermayeler**" ve "**kapitalistler**" kelimeleri "**kapitalizm**" kelimesi ortaya çıkmadan önce kullanılan kelimelerdir. Buna rağmen **kapitalizm** kelimesinin ortaya çıkması için 19. yüzyılın sonunu, yaygınlık kazanması içinde 20. yüzyılı beklemek gerekmiştir.

Kapitalizm kelimesi ilk olarak 1854 yılında romancı **William Makepeace Thackeray**'in yazdığı "**The Newcomes**" adlı romanında büyük miktarda sermaye sahibi olma anlamında^[1], kullanmıştır. **Kapitalist** kelimesinin yaygınlaşması ise 1848 yılında Marx ve Engels Komünist Manifesto yayınlandıktan sonra olmuştur. Daha sonra **Pierre Joseph Proudhon** tarafından ise 1867 yılında "**kapitalist**"^[2] kelimesi sermaye sahibi anlamında kullanmıştır. **Karl Marx** ve **Friedrich Engels** ise kapitalizm kelimesini "**kapitalist üretim sistemi**" anlamında kullanmışlardır.^[3] **Karl Marx**, Das Kapital'de "**kapitalizm**" kelimesini iki kere kullanmıştır.

Thackeray'in ilk kullanımından sonra **Kapitalizm** kelimesi fiili durumda 1880'ler civarında Alman sosyalist çevrelerinde kullanılmaya başlanmıştır. İlkönce sosyalist edebiyatçılar, sonra iktisatçılar daha sonrada bizzat kapitalistlerin kendileri tarafından kullanılmaya başlamıştır. Kelimeyi en son kullananlar ise tarihçiler olmuştur.

İlk olarak **Werner Sombart**, 1902 yılında "**kapitalizm**" kelimesini **Modern Kapitalizm** (Der Moderne Kapitalismus) kitabında kullanmış, onu **Jacob Streider** izleyerek **Modern Kapitalimin Yaradılışı** (Zur Genesis des Modernen Kapitalismus) adlı kitabında kullanmıştır. Ama herhalükarda kelimeye şöhretini sağlayan yazar hiç kuşkusuz **Max Weber** olmuştur. **Weber**, "**Protestan Ahlak ve Kapitalizmin Ruhu**" adlı kitabıyla "**kapitalizm**" kelimesinin kullanılmasını zirveye çıkartmıştır denilebilir. **Kapitalizm** kelimesini şöhrete ulaştırmak Das Kapital'i yazan **Karl Marx**'a değil, **Weber**'e nasip olmuştur. **Kapitalizm** kelimesini Fransa'da bir incelemesinde ilk kullanan kişi ise 1902 yılında Fransa'da **Modern Kapitalizmin Kökenleri** (Les Origines du Capitalisme Moderne France) adlı incelemenin yazarı ve aynı zamanda **Marc Bloch**'un hocası olan **Henri Hauser**'dir. Daha sonra 1906 yılında **Henri Sée**, **Modern Kapitalizmin Doğuşu** adlı kitabı ile ikinci kullanan kişi olmuştur.

Benzer bir şekilde aynı durum "**sosyalizm**" kelimesi içinde geçerlidir. **Sosyalist** kelimeside **sosyalizm** kelimesinden çok daha önceleri daha 17. yüzyılın sonundan itibaren, özellikle 18. yüzyılda **sosyalizm**

kelimesinden önce kullanılmaya başlamıştır. Ancak **sosyalizm** kelimesinin modern anlamında değil, **Hugo Grotius**'un hukuk kavramını insanlığın toplumsallığı üzerine oturtmaya çalışan doktrini anlamında...

Kapitalizm kelimesinin tarihi, kapitalizmin "**zamani**" önceleyemediğini göstermektedir. Ancak buna rağmen "**kapitalizm**" kelimesinin oluşması, **sermaye** ve **kapitalistler** kelimelerinin anlamlarının tutunmasına ve "**sabitleştirilmesine**" katkıda bulunmuştur. **Kapitalizm** kelimesinin tarihsel evrimi sermayenin, onları emekleriyle üretken hale getiremeyen kesime ait olan bir ekonomik ve toplumsal rejim kavramının ortaya çıkmasından sonra belirlediğini göstermektedir. Bunun anlamı, kapitalizmin tabanını ve özünü oluşturan emekçiler ile üretim araçları sahipliğinin ayrılmasıdır. Çünkü **kapitalizm** para ekonomisine dayalı olarak harcamak ve kaygısız hayat sürdürmek değildir. Çağdaş anlamıyla **kapitalizm**, tasarruf etmek, yatırım yapmak, üretmek üzere kazanmaya dayalı bir ekonomik bir sistemdir.

"Kapital" kelimesinin etimolojisi

Kapital kelimesinin kökeni hayvan sahipliği ve ticaret faaliyetlerine dayanmaktadır. **Kapital** kelimesinin latince kökeni olan "**capitalis**", refahı yada zenginliği ölçmek anlamında **proto hind – avrupa** dillerindeki "**baş**" anlamına gelen "**kaput**" kelimesinden türemiştir. "**Sığır sürüsünde ne kadar çok baş varsa o kadar iyidir.**" Mal, hayvan, köle anlamında menkul mal hatta sığır sürüsü kelimeleri hep aynı kökenden türemiştir. Hayvan ticareti ve ekonomi arasındaki kelime bağlantıları aynı zamanda para ve döviz üzerine kelimelerin çoğunda da görülebilir. Bunlar örneğin çiftlik hayvanı (livestock) kelimesinden türeyen hisse senedi (stock) kavramı gibi pecuniary (pecu), buck (geyik derisi), fee (faihu), rupee (rupya), peso (pecu yada pashu) kelimelerinin hepsi hayvan ticaretinde kullanılan terimlerden türemiştir.

Fehmi Dinçer

Ankara 2008

Kaynak:

Lucie Febvre, Uygarlık, Kapitalizm ve Kapitalistler, İmge Kitabevi Yayınları, 1995. (Çeviren:M.Ali Kılıçbay)

[1] **William Makepeace Thackeray** “**kapitalizm**” kelimesini bu romanında bir ekonomik sistemden ziyade açık bir şekilde “**sermayeye sahip olma durumu**” ve “**mali sermaye**” anlamında kullanmıştır. Kelime 1877 yılında ise ekonomik ve politik sistem anlamında kullanılmıştır. **Kapitalist** kelimesi ise ilk olarak 1791 yılında kullanılmıştır.

[2] **Kapitalist** kelimesi ilk olarak 1791 yılında kullanılmıştır. **Kapitalizm** kelimeside ilk defa 1854 yılında kullanıldığında sermayeye sahip olma durumu olarak, 1877 yılında ise ekonomik ve politik sistem olarak kullanılmıştır.

[3] Marx ve Engels, kapitalizm kelimesini kullanırken Almanca “**kapitalismus**” yerine “**capitalism**” kelimesini kullanmışlardır.

<https://turkbibliography.com/fehmi-dincer/>